

**Irena Keršič**

## POHIŠTVO NA HRVAŠKEM

**Etnološki pogled na notranjo ureditev doma.****Razstava Etnografskega muzeja v Zagrebu.**

V Etnografskem muzeju v Zagrebu je bila od 10. septembra do 26. oktobra 1998 na ogled odmevna razstava Pohoštvo na Hrvaškem - Etnološki pogled na notranjo ureditev doma avtorice Zvezdane Antoš.

Bivanjska kultura pozna določene zakonitosti, ki so veljale nekdanj in veljajo še danes. Čovek je od nekdanj v stanovanju zadovoljeval svoje osnovne potrebe. Vsakdo, od starih do mladih, od fizičnih delavcev do univerzitetnih učiteljev ima do bivanjske kulture določen odnos in vsakdo jo doživlja po svoje. Zato obiskovalec razstave s tovrstno vsebino njeno sporočilnost lahko podoživlja s spoznanji o medsebojni pogojenosti med predmeti in ljudmi, saj lahko razume pomen posameznih predmetov v življenju njihovih uporabnikov. Posebej je to možno, če je razstava zasnovana tako, kot je bila razstava etnologinje Zvezdane Antoš, ki je z različnimi metodološkimi prijemi vzpostavila kar najbolj neposreden stik z občinstvom.

Avtorica se je v prvem delu razstave odločila za trojno vzporedno predstavitev: za prikaz REKONSTRUKCIJE INTERIEROV z jadranskega, dinarskega ter območja severne Hrvaške, ki sta mu sledila prikaz posameznih zbirk POHIŠTVA ter MULTIMEDIJSKI prikaz stanovanjske kulture kmečkega prebivalstva.

Rekonstrukcije interierov so bile postavljene na tlorisih posameznih prostorov, s čimer so obiskovalci lahko podoživeli iluzijo prostora. K temu so pripomogle tudi predstavljene fotografije interierov, ki so večinoma nastale ob avtoricinem raziskovanju med letoma 1996 in 1998. Prikaz posameznih hrvaških regijskih območij, ki se ločijo med seboj po kulturnih, zgodovinskih in ekonomskih razmerah, pa tudi po notranji ureditvi doma, je bil zelo domiselno dopolnjen še z multimedijsko predstavitevjo. Tako je bila presežena statičnost postavitve, saj je bila stanovanjska kultura predstavljena tudi v širšem kontekstu. Obiskovalci so lahko pohištvo videli v zanj avtentičnem okolju, v realnem prostoru v različnih socialnih in časovnih kontekstih. Animiran prikaz je povezovala subtilno izbrana ambientalna glasba z zvočnimi efekti iz narave (veter, burja...), posebej izbrana in prilagojena za to razstavo, ki je skušala obiskovalca tudi z zvokom prestaviti v drugačno kulturno območje.

Ustvarjaci so namenili posebno pozornost tudi sliki, vonjavam (jabolka na omari, travarica na mizi...), na omari, travarica na mizi...), osvetlitvi ter drugim efektom, s katerimi so razstavo dodatno obogatili, uporabili pa so tudi video zapis. Na terenu so posneli etnografski film z naslovom "Priča o katrigi", ki so ga predvajali ob razstavljenemu stolu - katrigi in s tem obiskovalcem posredovali sporočilo: tradicija se nadaljuje, živi naprej.

Pri predstavitvi zbirk pohištva je avtorica iz muzejskega gradiva izbrala predmete, ki so estetsko bogati in ki hkrati v sebi nosijo tudi pričevalnost

posamezne kulturne skupnosti, v kateri so nastali v določenem časovnem obdobju.

S širšo obdelavo stanovanjske kulture in njenim prikazom kot imaginacije prihodnosti je nastal tudi drugi del razstave, v okviru katerega je avtorica razstavila sodobno dizajnersko pohištvo, izdelano iz ekološkega materiala, lepenke, in kot prikaz umetniškega navdiha skulpture stolov akademske slikarke Dore Kovačević.

Tretji del razstave, imenovan "Ustvarjalnost za otroke" in "Pogled iz otroškega sveta", je bil pedagoško-didaktični. Zasnovan je bil tako, da so bile najprej razstavljene otroške igrače, ki so jih starši izdelovali svojim otrokom. V začetku 20. stoletja so nastala središča (Vidovec, okolica Zagreba in Laz), v katerih so izdelovali otroške igrače. Med raznoliko ponudbo je bilo predstavljeno tudi miniaturno pohištvo, izdelano po vzoru tradicionalnega pohištva, s katerim so ljudje opremljali svoje domove. V tem delu je nastajala tudi razstava v razstavi: predstavljene so bile risbe pohištva, ki so ga risali predšolski otroci, in pohištvo, izdelano iz kartona, ki so ga po predlogah arhitektov oblikovalcev ustvarjali osnovnošolci. V času razstave so namreč potekale tudi delavnice za otroke in odrasle.

Arhitektka oblikovalka Ksenija Jurinec je za odrasle predavala o lepenki kot materialu in pokazala, kako z njo izdelati svetilo ali npr. stol. Pomembno pri teh projektih je, da so se udeleženci z lastnim raziskovanjem in ustvarjanjem seznanili z delom kulturne dediščine. Predavanja so obiskovali predvsem vzgojitelji in učitelji iz zagrebških vrtcev in osnovnih šol. Avtorica razstave Zvezdana Antoš pa je imela v času razstave tudi posamezna tematska predavanja, namenjena študentom etnologije, muzeologije in lesarstva, učencem lesarskih šol, oblikovalcem pohištva ipd.

Ne glede na razdeljenost uporabljenih razstavnih dvoran v pritličju, prvem in drugem nadstropju je oblikovalcem in avtorici razstave uspelo široko razstavno zgodbo povezati v razgibano celoto.

Mlada kustodinja Zvezdana Antoš je s svojo prvo razstavo v Etnografskem muzeju v Zagrebu dokazala, da zna razmišljati o tem, kakšne so možnosti in meje pri prezentaciji pohištva in stanovanjske kulture. Z domišljeno muzejsko zgodbo je na eni strani predstavila tradicionalno kulturo, na drugi pa reminiscenco na to kulturo v današnjem času v

urbanem okolju. Domišljeno je na razstavi izvedla tudi pedagoško-didaktični projekt in s tem opozorila tudi na vzgojno vlogo, ki jo ima muzej pri svojem poslanstvu.

Ob razstavi je v hrvaškem, angleškem in nemškem jeziku izšel tudi CD-ROM s splošnimi podatki o muzeju in o razstavi, izšel pa je tudi katalog v hrvaškem in angleškem jeziku s povzetki v nemščini, italijanščini in francoščini.

Informacije o razstavi so bile dostopne širšemu krogu ljudi tudi po internetu. Posebej velja poudariti, da je razstava z uporabo novodobnih medijev (CD-ROM, internet, multimedija) pritegnila

tudi mlajše občinstvo, ki so mu ti mediji veliko bližji, s tem pa mu je približala dediščino. S široko zastavljenim konceptom je razstava opozorila tudi sodobne oblikovalce, da lahko iščejo navdihih za svoja ustvarjanja tudi v tradicionalni kulturi, ki jo hranijo etnografski muzeji.

Avtorica Zvezdana Antoš je v katalogu zapisala, da je razstava zamišljena kot zgodba brez konca in da si želi, da bi obiskovalce spodbudila k razmišljanju in ohranjanju kulturne dediščine, ki nas obdaja. Pridružujemo se njeni želji.

